

KAKTUSZ ÉS POZSGÁS

A Magyar Kaktusz és Pozsgás Társaság Közhasznú Egyesület Internetes Magazinja

2017. július

VIII. évf. 94. szám

„Sok érték veszett már el az emberiség kárára úgy, hogy azok, kik sok tapasztalatot hordtak össze önmagukban, azt üzleti titokként szigorúan megőrizték s magukkal vitték a másvilágra is. Úgy tűnik fel nekem, mintha ezek tolvajok lennének, mert az emberi fejlődés eredményét, saját tudásukat, önző célokból utódaiktól s fajrokonaiktól eltulajdonították.” (1927)

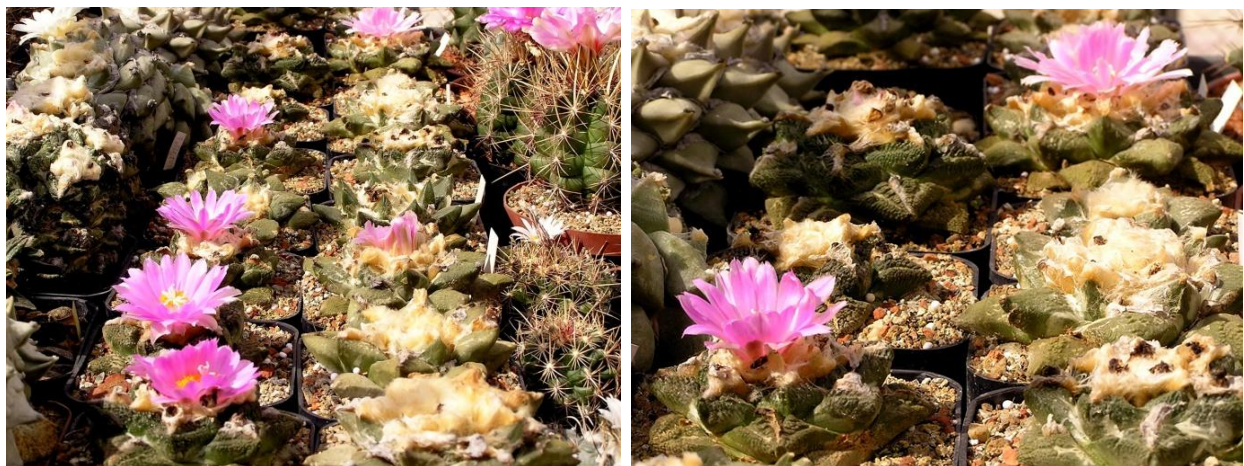
dr. FÖLDI FERENC

Az Országos Magyar Kertészeti Egyesület Kaktuszkedvelők Szakosztálya Elnöke

ÜLÖK ÉS (FÉLRE)BESZÉLEK. CSODÁLLAK, ÁMDE NEM SZERETLEK!

Írta: Fábíán László

Petőfi e sorával kezdem mai értekezésemet, a költő így vélekedett a fenséges Kárpátokról, én hasonló véleménnyel voltam (vagyok?) az *Ariocarpus* nemzetség taxonjaival szemben. Mindegyik növénykedvelő átesik bizonyos folyamatokon, változásokon, nézeteken, vagyis saját maga evolúcióján. Gyűjteménye ennek megfelelően változik, átalakul vagy teljesen lecserélődik. A fentiekből sok minden rám is igaz, csak az nem, hogy lecseréltem volna gyűjteményemet egy bizonyos szakosodás miatt. Személyem mindenevő, s nem vagyok fajgyűlölő sem, ezért nálam a növénycsoportok széles skálája megelhető. Természetesen vannak kedvelt nemzetségeim vagy fajaim. Mégsem tartom őket többre vagy értékelem másképpen jelenlétüket kollekciónban, mint a mások által elítélt fajokat. Ilyen fajtól nagyon sok van, csak nem értem, miért nem azonos az értékük a többivel? Számunkra ezek is a természet ajándékai, egyetlen hibájuk van, könnyebb őket megtartani, inkább így mondanám, jobban alkalmazkodnak hozzánk, talán ezért bánnak velük mostohábban.

1. *Ariocarpus* csoportok Gabriel Vereš gyűjteményében. A növények oltottak és nyakig be vannak sülyesztve a talajba. Nálunk Szlovákiában ez a termesztési módszer nagyon elterjedt, az alany ilyenkor már teljesen átalakul gyökérrendszerre, ezért a nemes nem olyan kényes a természet műhibáira, tartásuk félig szabadtéri, csak az eső ellen „élveznek” védelmet.

Voltak azonban életemben nemzetségek, fajok, melyeket sokáig nem voltam képes megtartani és tovább szaporítani, igaz, ilyenek még ma is vannak. Az egyik ilyen nem az *Ariocarpus* nemzetség volt. Példányaihoz már zsenge kaktuszos koromban hozzájutottam, de nálam, egy

nyárnál tovább nem bírták ki, hamarosan elpusztultak. Sokat olvastam, kutattam sikertelenségem elhárítása okán, de nem jutottam a helyes megoldáshoz. Minden olvasmányomban ott volt a hármaskereszt. Vigyázz, nagyon érzékeny, megtarthatatlan és ritka vagyok! Beletörődtem sorsomban, ha már nem tudom őket megtartani, hát akkor nem is szeretem őket! Ellenszenvem másik oka az volt, hogy akkor még egyszerűen nem voltam képes megkülönböztetni taxonjait, szerintem csak két faj formáiról lehetett szó. Néha-néha újra próbálkoztam, de az eredmény mindig ugyanaz, számukra az örök vadászmező.

Erről jut eszembe! Újra megfilmesítették May Károly *Winnetou* című regényét. Ez a többrészes regénysorozat volt ifjúságom kedvenc olvasmánya, sokat merítettem belőle emberségből, igazságtalanságból, gonoszságból. Sajnos a legtöbbjük ma még mindig igaz, sőt, még igazabb! A 60-as években jöttek aztán a megfilmesített változatai. Sorokat álltunk ki a jegyekért, de sikerült minden részt az elsők között átélnem. Az akkori filmek színvonalát messze túlszárnyalták, mert a történetek szépen sorjában játszódtak le, volt cselekmény, akció, happy end és a színészek sem játszották túl önmagukat. Néhány évvel később megjelentek a Gojko Mitić filmek, elnagyolt, semmiről sem szóló giccsfilmek voltak, ezek már nem tartoznak kedvenceim közé. Néhány embernek nem tetszettek a *Winnetou* filmek sem, pedig még mindig jobbak az eredeti amerikai indián filmeknél. Ott minden esetben az indián a gazember, a rossz, ezért irgalmatlanul pusztítani kell őket. Csak a halott indián a jó indián elve alapján. Láttam részleteket az új változatból, nem ugyanaz, mint a régiak voltak, ez már nekem túl amerikai! Sebj, a régi részeket újra megnézhetem a You Tube-on, akár három szinkronban is. Ezt eddig is megtettem minden év karácsonya körül. Nálam nincs karácsony *Winnetou* nélkül! A halálát minden alkalommal immár 50 éve, megkönyvezem, az új film biztosan nem fog ilyen emóciót kiváltani belőlem.

2. *Ariocarpus fissuratus* var. *lloydii* példány a virágzás két fázisában. Ez a növény elég sokáig kibírta nálam, talán 3-4 szezont, ezután fuccs! Pedig később megtapasztaltam, hogy *Echinopsis* alanyra volt feloltva, az alany már teljesen átvette a gyökér funkcióit, de a nemes is létrehozott saját gyökérzetet. Ez lett volna a veszte?

Úgy nézett ki, nálam az *Ariocarpus* nemzetség egyedei a jókká váltak, mert mindegyikük az örök vadászmezőkre jutott. Nem érttem, vannak kollégák, akiknél ezek a növények úgy fejlődnek, mint a gyomnövények. A szó szoros értelmében úgy fejlődtek náluk, mint a gyom. Valamit vagy nem érttem meg a könyvekből, vagy nem a valóságot írták beléjük, már megint megmérgeztek. Nem érttem a helyzetet, kérdést hiába tettem fel bárkinek, a válasz nem sokban tért el a könyvekben leírtaktól. Gondoltam, vagyok olyan kaktuszos, mint mások, mégis hol keressem a hibát, mert az már nem bennem lehetett, mivel más területen nem voltak ennyire kirívó sikertelenségeim. Újabb olvasmányok, újabb tapasztalatok, de nálam semmi új. A növények nem akartak megmaradni, még feloltva is sínylődtek. Más nem maradt, felláztam! Akkor sem úgy fogom csinálni, ahogyan azt ti nekem diktáljátok, keresek saját utat! Tíz évvel ezelőtt alkalmam volt felvásárolni nagyobb mennyiségű ariocarpusz magoncot, nagyon olcsón. Három taxon példányai voltak, import magvakból felnevelve, saját gyökérzetten. Itt az alkalom,

3. *Ariocarpus fissuratus*, a szemölcsök formájában és a szemölcsök felszínének tagolásában tér el a *lloydii* változattól. Ez a volt növényem saját gyökérszeten élt, ezért hamarosan tulajdonost és államot cserélt. Remélem, még mindig életben van az egyik magyarországi gyűjteményben.

hogyan kísérletezzek velük, hiszen bőven álltak rendelkezésemre. Az első dolog amit tettem, beültettem őket abba a talajba, amit rendszeresen használok minden fajnál, vagyis homlokegyenest más összetételűt, amelyet tanácsoltak a Nagyok és az irodalom. Az én talajomban nagy mértékben jelen van a humusz, amely állítólag halálos mérgező az ariokarpusz gyökérszeteinek, azok csak az ásványi anyagokat kedvelik, nálam nem fogják kedvelni, mert csak elenyésző mennyiségben használom, mint talajlazítót.

4. *Ariocarpus retusus* MZ 0889, Pressa de Guadalupe, SLP, cserépben és talaj nélkül, jól fejlett répagyökérszettel, nevelésük lényege éppen itt rejtőzik: egészséges répagyökér, egészséges növekedés, egészséges Fábrián.

A rendszertelen és mérsékelt öntözés helyett ugyanannyi vizet kapnak, mint a gyűjteményem többi növénye. Nyáron hetente legalább egyszer adok nekik csapadékot, még a saját gyökérszeten élőknek is. Néhány elpusztult egyedén kívül nagy veszteségem nem volt. Pusztulás? Ez minden esetben és mindenkinél jelen van, veszteség nélkül nincs eredmény. A természetes szelekció lényege is a pusztulás. Még az aranyból is elcseppen, akkor miért baj, ha néhány egyed nem akarja megszokni személyünket? Hosszú, fáradságos és felesleges ismeretekkel telített évek után kellett rájönnöm, az ariokarpusz is csak egy növény, melynek igényei vannak, de nem olyanok, melyeket ne lehetne teljesíteni. Gondolkodjunk! Egyetlen Földünk van, egy légkör veszi körül, mely mindenhol azonos összetételű, ugyanannak a Napnak fénye éltet minket. Akkor miért

kezeljük az élőlényeket, köztük kaktuszainkat úgy, mintha más égitestről származnának? Miért kell nekik kieszelnünk olyan körülményeket, melyek nem felelnek meg Földünk egészséges működésének, természetben megszokott életüknek? Miért zárjuk őket fülledt, párás, erősen árnyékolt üvegházba? És még nagyon sok miértet tudnák kérdezni, de ezek sem fogják tudni rövid időn belül levetkeztetni rólunk a Nagyok helytelen, egymástól átmásolt nézeteit, mert tapasztalatnak ezt nem mondhatom. Ha megkapják a napfény maximumát, maximumon teljesítenek. Gyakori öntözés? Miért ne, ha van meleg, van fény, van mozgó légkör, akkor az is legyen. Az erőteljes napon tartott növények ültető edényei hamarosan átmelegednek, de a természetben is rendkívül felmelegszik a környezet, amelyben tenyésznek, a talajban levő víz néhány napon belül elpárolog, tehát utánpótlásnak lennie kell, ha nem akarjuk, hogy a folyamatos fejlődés gyakran megrekedjen. A természetben is így van ez, de ott évente csak nagyon kevés napon át képesek az *Ariocarpus* fajok növekedni, de gyűjteményeinkben növekedhetnek a nyár teljes ideje alatt.

5,6,7. *Ariocarpus agavoides* annak ellenére, hogy ezt a fajt tartják a nem legkényesebb fajaként, nálam ő hozta meg a nagy áttörést, saját gyökérzetén él. A 7. felvételen jól látszik talaja, amely zöld az algáktól, tehát a sikeres tartásnak nem a vízhiány, az extrém szárazság a lényege, hanem a rendszeres és bőséges csapadék, mert víz nélkül még ők sem képesek létezni. Mondhatják, ez egy kivétel, de ilyen kivételelem azóta nagyon sok van.

Barátaimtól rendszeresen kapok ariokarpusz növényeket, általában gyűjtőszámosakat és élőhelyi adatokkal ellátva. Néha ha több példányt kapok valamelyik taxonból, egyes példányokat feloltok echinopszisz alanyra. Nem azért, hogy megkönnyítsem magamnak tartásukat, hanem azért, hogy gyorsabban fejlődjenek, és előbb virágozzanak. Nagyon nekilendültem, lassan lefeksztem, mert kusza gondolataim kissé kócosabbakká váltak, talán az alvás majd elrendezi őket, mivel mondanivalóm van bőven, de most nem állnak össze használható mondatokká. Ahogy a csehek mondják: Holnap is lesz nap. Hát jó éjszakát!

Mi az, hogy „Jó éjszakát!” A hallgatókat csak úgy nem teheted ki a teremből, te miattad jöttek ide! Jól van, máskor nem fog ez előfordulni, csak előadásonként 2-3-szor, - hihih! Éjfél felé szoktam lefeküdni, mert elaludni jóval később szoktam, alvás előtt átgondolom az azt napot, a holnapot, kiértékelem magam, és soha nem vagyok megelégedve az eredménnyel. Tehetnék többet is, de már egy kissé ellustultam, meg aztán a nyugdíj el is kényezteti az embert, ilyenkor Petőfi Pató Pál ura jut az eszembe: „Ej, ráérünk arra még!” A hétfőn megvásárolt kenyéremet sem eszem meg aznap, hagyok más napokra is belőle. A sajtóságos nevelési módszeremre kollégáim előadásainak eszenciái kényszerítettek, akiknek mondókáit figyelemmel szoktam kísérni. Ők már voltak a most tárgyalt nemzetség élőhelyén. Éppen az ellenkezőjét állították, mint a Nagyok. Hazájukban nagyon extrém helyeken tenyésznek, ennek teljes mértékben megfelel kinézetük is. Testük mérete kisebb lett, de itt is vannak kivételek, csaknem kerekdedek, bordázatuk teljesen átalakult jellegzetes szemölcsökre, töviseiket teljesen elvesztették, de ma már ez sem igaz, a növény védelmét az éhes állatokkal szemben különféle vegyi anyagok, alkaloidák vették át, melyek sokszor toxikusak, ízük kellemetlenül keserű. Erről a hatásukról nemsokára írok egy értekezést, Frič munkássága című újabb sorozatomban. Erőteljes répagyökerűeknek sok szerepe van. Rögzíti a növényt, tápanyagokkal és vízzel látja el, tárolja a tartalékokat és szükség esetén nagy szárazságok idején szó szerint behúzzák a növényt a talajba. Rücskös vagy tuskószerű szemölcsök a legjobb mimikrit nyújtják nekik. Nagyon feltűnő és ellentmondásos kijelentések is elhangzottak ilyenkor.

8. *Ariocarpus fissuratus* var. *hintonii* a nagyon ritkák közé tartozik. Az *A. fissuratus* alakkörből csak ez a változat hiányzik gyűjteményemből, de ami késik, az nem múlik. (Kép az Atlas kaktusú folyóiratból átvéve.)

9. *Ariocarpus fissuratus* MZ 0127, Quatrociénegas. Úgy 10 éves magoncok, azonos alomból. 5 évvel ezelőtt feloltottam 50%-ukat, a két csoport között szembetűnő az eltérés. A saját gyökérezeten nevelt példányok évente nem egészen egy szemölcsöt nevelnek, bőrszövetükön kicsapódott a vízkő, de ez nem baj, a természetben is általában a talaj alatt élnek, csak az esős időszakban emelkednek ki egy kissé. A cserép méretei 58x58 mm.

Például: az esős időszakokban sokszor annyi csapadék lehullhat, hogy ideiglenes patakok, tócsák, tavacsák jönnek létre. Most figyelj! A legtöbb ariokarpusz egyed ezeket az ideiglenes

vízgyűjtőket kedvelik, sokszor előfordul, hogy napokig, hetekig víz alatt vannak! Azannyaköcsögít! Hát miért mondták mindig nekem, hogy a vízzel csínján kell bánni, amikor ők otthon szeretnek bűvárokodni?

10. A jobb szemléltetés érdekében nagyítva is bemutatom a két példányt. Higgyék el, ezek egy vetésből származnak. Esetleg lefényképezhetném további példányok habitusát, van köztük a fent bemutatott formák közti átmenet is.

11,12,13. *Ariocarpus kotchoubeyanus* feloltott magonc hamarosan sarjadni és virágozni kezdett. Sajnos, az echinopszis alany nem bírta a vízfelesleget. Egyszer nagyon túllöntöztem, mert akkor még vízkultúrás módszerrel tartottam növényeimet, erről is írok majd. Mire észrevettem az alany pusztulását, a penész már behatolt a nemesbe is.

Kollégáimat kérdésekkel kezdtem el bombázni, felvételeket kértem, melyeken bizonyítható az ideiglenes nagy mennyiségű víz jelenléte. Másik támpontom Fencs cseh kaktuszos értekezése volt, melyben pontosan leírta az ottani klimatikus tényezőket (ez a tanulmány, fordításomban megjelent magyarul is), melyből fokozatosan megértettem, az ariokarpusok ottani ökológiáját. Tavasszal, egy-két alkalommal langyos öntözés, ezt követően havonta mérsékelten locsoljunk, azonban nyáron, ekkor van hazájukban is a fő növekedési és virágzási időszak, sok víz, akár lucskosra átázott talaj. Nyáron a melegből sosincs elégük, ha ilyenkor mindenből eleget kaptak, hamarosan beindul a tenyészcsúc közelében az axilla közti gyapjú burjánzása, amely elsősorban a csúc védelmét szolgálja, de a bimbók és a termések is itt vannak hosszabb ideig elrejtve.

14, 15. *Ariocarpus retusus* széles, háromszegletű szemölcsökkel. A virágok megjelenését megelőzi az axilla közti gyapjú burjánzása. A szemölcsök formája, mérete szerint elkülönítjük több változatát, formáját.

A virágok többnyire az őszi hónapokban jelennek meg, ha már a bimbók kinyomakodtak a vattából néhány napon belül kinyílnak. Ezek elég nagyok, színesek, a hófehértől, sárgán át a piros minden árnyalatában előfordulhatnak. Egy hétig kitartanak, a sikeres beporzást csak az elkövetkező év tavaszán tapasztaljuk, amikor kitolják feferón paprikaszerű terméseiket.

16,17. *Ariocarpus retusus*, legalábbis ezen a néven szereztem be, de a virág színe alapján inkább hibridnek vélem. A rövid szemölcssei és kissé dudoros felszínük is ezt a nézetemet támasztják alá, a másik szülő a *fissuratus* faj lehetett.

Most már sikeresen meg tudom tartani az egyedeket. Igaz, lassan növekednek, fejlődnek, de virágoznak és terméssel is ellátnak. A vetések sikeresek, de mivel nem különítem el őket a többi fajtól, nem tudom ellenőrizni a magoncok szükségleteit, ezért csak kevés magoncom van, egyelőre. Teletetésük sem tér el a többi fajétól. Száraz, hűvös helyiséget igényelnek, itt nem fontos a fény mennyiség. Ha azonban kevés fényt kapnak teletetéskor, tavasszal fokozatosan szoktassuk az erős fényhez. Nálam a „padláson” vannak, ahol egyáltalán nem árnyékolok, úgyhogy az átmenet folyamatos, a kinti fény mennyiség 85%-át kapják minden nap, tavasszal gond nélkül kihelyezhetem őket a nyári rezidenciájukba. A tartási módszereket legyőztem, de még mindig nem győztem le magamban: - *Miért adnak közzé hibás útmutatást, s ezeket változatlan formában miért veszik át mások, és adják el újfent, mint valós tényeket?*

18,19. *Ariocarpus trigonus* import növény, amely Igor Dráb, pozsonyi kaktuszkedvelő gyűjteményét díszítette. Sajnos már nem él, pedig már az akklimatizáció sikeres jeleit viselte magán. A legtöbb behozott példány erre a sorsra jut, mert képtelenek megszokni az új körülményeket.

Engedelmükkel idéznék Szücs Lajos *A növénykedvelők kislexikona* című könyvből, ami ide vonatkozik. Lajos bátyámat személyesen is ismertem, az első kaktuszos irodalmam is tőle volt, neki köszönhetem, hogy írásai a kezdetekben megtanítottak sok dologra, elsősorban a latin megnevezések helyes használatára. Innen tanultam meg a nevek többségét, de még ő is sok badarságot átvett másoktól. Itt az idézet:

„*A napfényigényes, nehezen megtartható kaktuszok közé tartoznak. Az Ariocarpus fajokat nem szabad humuszos földre ültetni, igényük a nehezebb jellegű, ásványi anyagokban gazdag, vízáteresztő talaj, ezért számukra a korhadó anyagoktól mentes felszíni agyagföldet használjunk, kőzúzalékot (márványzúzalékot, mészkőzúzalékot) vagy kavicsot, esetleg cserép- vagy téglatörmelékot, amihez tört faszenet keverjünk. A répagyökeres növények átültetéséhez az edény mérete, formája is fontos: a szokásos cserepeknél mélyebb legyen. Az Ariocarpus kaktuszokat nem tehetjük ki az időjárás szeszélyének, tehát csak olyan gyűjtőknek érdemes ezekkel a ritka és elég drága növényekkel foglalkozni, akiknek üvegházuk, fóliaházuk vagy egyéb alkalmas helyük, pl. hidegágy stb., és megfelelő teletetési lehetőségük van. Nemcsak azért, mert a fejlődési időszakban melegigényesek, hanem mert elsősorban rendkívül érzékenyek a számukra elegendőnél több nedvességre. Legjobb, ha a cserepüket csaknem a peremükig a talajba süllyesztyjük, és a talajt tartjuk nyirkosan, de csak annyira, hogy a cserép talaja az alulról felszívott víztől mérsékelten legyen nedves. Természetesen az oltott példányok gyökérzete nem ennyire érzékeny, és ezeknek a nagyon lassú fejlődésű növényeknek a növekedése is erőteljesebb lesz, de ez esetleg az eredeti alakjukat is megváltoztatja kissé. Nyáron napfény, meleg és mérsékelt talajnedvesség, teletetéskor pedig hűvös, száraz helyen, öntözés nélküli tartás az igénye. Gondosan ügyeljünk arra, hogy a növények gyapjas részére ne kerüljön víz. Magról szaporíthatók.*”

20. *Ariocarpus trigonus* var. *minor* élőhelyén. Jól láthatóan nemcsak szervesen közeg veszi körül, hanem szerves anyagokból is jelen van bőségesen. Ezeket az ideiglenes esőzések során kialakult folyások hordják össze.

21,22. *Ariocarpus fissuratus* és *Ariocarpus kotchoubeyanus* fajok eltérő talajtípusokban. Azonban mindkét esetben kimutatható a víz hosszan tartó jelenléte. Kérdés: - Most melyik talajtípust vegyem figyelembe tartásuknál? Mind a két faj esetében használhatunk azonos összetételű ültető közeget. Mindkét megoldás jó.

Tehát az én nevelési módszerem és Lajos bátyám tanácsai csak részlegesen takarják egymást. Már az sem igaz, hogy a ritka növényekhez tartoznak. A természetben vannak élőhelyek, ahol olyan sűrűn tenyésznek egymás mellett, hogy lehetetlen úgy lépni, hogy ne taposnánk rájuk! Egyes populációi milliós létszámúak is lehetnek. A nevelésükhöz felhasználható termesztési eszközök sem ideálisak, amelyeket Szűcs úr felsorolt. Az üvegház egyáltalán nem való szukkulens fajok nyári tartására, ez viszont a legjobb telettétési eszköz. Az sem felel meg a

23. *Ariocarpus kotchoubeyanus*, Libor Kunte cipői, és persze ő készítette a felvételt is. Ebben az esetben a cipők mértékegységként szerepelnek. A mimikri viszont elképesztő!

24. *Ariocarpus retusus* Matehuala közelében. A négyfejű példány átmérője csaknem 40 cm. A felvételen jól érzékelhető a humusz és az azt képező alapanyagok mennyisége.

valóságnak, hogy oltott állapotban megváltozik a habitusuk. Rengeteg napfénynél a jellegük semmiben sem tér el a vadonban élőkétől. Igaz, ilyenkor a döntés rajtunk múlik, mely nézetet vállaljuk be. A növények tartása azonban nem a nézeteken és a véleményeken múlik, hanem a megfelelő tartásmódban. Nincs kedvemre, sőt feldühít, amikor néhányan olyan dolgokat közölnek, amelyeket másoktól vettek át és tényként kezelnek, de előzetesen nem győződnek meg a gyakorlatban azok érvényességében. Viszont a plágium fogalmát sem ismerem el, minden megszerzett tudásunkat kötelesek vagyunk átadni másoknak! Tőlem is már sokszor megkérdezték, miért nem látom el vízjellel azokat a felvételeimet, melyeket a neten közzéteszek? Hát azért teszem őket közzé, hogy mások is használni tudják! Ha átveszik képeimet és továbbadják, az nekem is jó, mert elértem célomat. Minél többen jutnak használható anyaghoz, az javít a növények megítélésében és esélyén. Talán javít a neten közzé adott sok félrevezető adat és a használható adat arányán. Ezt a mondatomat értelmezze az olvasóm, ahogy akarja. Olyan nem létezik, hogy én találtam ki valamit, ezért minden jog csak engem illet. Mások segítsége nélkül biztosan nem hoztam volna létre a találmányt, vagy írtam volna meg bármilyen világraszóló művet. A háttérben ott vannak a többiek, nélkülük még létezni sem tudnák, nem még találmányokon dolgozni. A paraszt kitermeli a búzát, a pék kenyeret süt, a háziasszony ebédet főz mellé, mindenki megkapja érte bérét, a feltaláló is megkapja a bérét, neki miért nem elég csak egy bér, egy találmányért? Jó példa az esetem. Hogy most gond nélkül írhatok, csak a feleségemnek és a családomnak köszönhetem, mert elvégzik helyettem a piszkos munkát (pl. háztartást), ezért a dicsőség őket illeti, s nem engem.

25,26. *Ariocarpus retusus* Las Tablas közelében és *Ariocarpus trigonus* var. *elongatus*. Termőtalajukat bizonyíthatóan a víz hordta össze, a szemölcsökre rakódott iszapmaradványok is beszédesekek. A természetben miért nem baj, ha víz kerül az axilla gyapjúra? Azért, mert az állandó szellő, légmozgás hamarosan kiszáritja azt. Nálunk is van szellő!

Lehetek én akár Edison, ha nincs, aki kitermeli az eleségemet, megfőz nekem, kimossa ruháim, elszállít bizonyos helyekre, stb. A Qiumby együttes frontembere Kiss Tibi, ezt nagyon jól megfogalmazta egyik dalukban: „Mit ér a géniusz, ha csak egy félős nyuszi a kalapban”, vagy: „A géniusz is csak egy semmitmondó üzenet a tengeren úszó palackban”. Több ilyen hasonlat is elhangzik a refrénekből, de most nem róluk írok, hanem a kaktuszokról. A szövegei lényege azonban sokatmondó: ha nincsenek körülöttem, akik segítenek, támogatnak, akkor egy senki vagyok. Ha annak idején az előemberek is így gondolkodtak volna, még mindig nem volna elterjedve a szakóca, mert csak azok használhatnák, akiknek törvényes joguk volna rá, a többiek a fán kussolnának. Az emberiség azért tudott fennmaradni, mert találmányait, megfigyeléseiket anyagi jutalmazás nélkül adták át egymásnak. Az utolsó szó jogán majd elmesélek erről egy igaz történetet.

27,28,29,30. Néhány elrettentő példa, mennyire nem tiszteljük a természetet. Jobban kedveljük a torzszülötteket, mint az eredeti példányokat. *A. agavoides f. monstruosa*, *A. bravoae f. monstruosa*, *A. hibrid retusa f. aurea*, *A. fissuratus cv. Godzilla*.

31. *Ariocarpus kochoubeyanus var. elephantidens*, Dráb által, természetben begyűjtött példányok. Nem volt sajnos hosszú életük, a jobb alsó részen levő példányon már látszanak a pusztulás előjelei.

32. *Ariocarpus retusus*, ez a példány is már magyar gyűjteményben van, ha még egyáltalán életben van. Az átmérője 30 cm volt a fényképezés időpontjában.

Most sokukban felmerül a kérdés: ezt a sok sületlenséget miért hordtam össze. Sületlenség? Igaz, Winnetou személye kitalált volt, de az apacsok nagyon is valósak még korunkban is. Véletlenül(?) éppen ott éltek, ahol a legtöbb *Ariocarpus* faj tenyészik, sőt, sok fajukat felhasználták kultikus célokra, mint pl. az *Ariocarpus fissuratus* fajt, ők „Sunami” néven ismerik. Ahogy azt már feljebb megemlítettem, az újabb Frič sorozatomban írok majd róluk, hogy az olvasó is tudomást szerezhessen e nemzetség embert formáló hatásairól. A modern orvostudomány és gyógyszeripar is felfigyelt rájuk és hatásaikra. Mi köze a plágiumnak a mai témához? Egyszerű: ha érvényben van a plágium törvénye, legyen ez érvényes a hamis adatok átvételére és terjesztésére is. Tudom, vannak ettől rosszabb dolgok is. Például sokan eltitkolják eredményeik alapjait, sőt, továbbmegyek, ezeket jelentősen elferdítik. Miért teszik ezt? Hogy kiiktassák a konkurenciát, a sikert csak maguknak akarják elkönyvelni, ami nagyon helytelen.

Az ilyen és hasonló embertípusok miatt sokan feladják még a kezdeteknél, azzal a tudattal, hogy, ha neki olyan sokba került elérni az eredményt, mennyibe fog ez nekem fájni? Biztos vagyok benne, jóval többen foglalkoznának a természetből fakadó hobbik valamelyikével, ha a valóságot kapnák a többiektől és nem félrevezető kijelentéseket. Tapasztalatból tudom, hogy akiknek tanácsot adtam és azokat betartották, a jövőben is felkerestek és vásároltak további növényeket, ilyenkor már kimondható, a gyűjteményeik számára.

33. *Ariocarpus retusus* subsp. *horacekii* nemrégén felfedezett és leírt taxon. Véleményem szerint csak az *A. retusus* formája.

34. *Ariocarpus retusus* subsp. *pectinatus* az axillákban elhelyezkedő fésűs elrendezésű tövisekkel.

35. *Ariocarpus scapharostris* elképesztő mennyiségben Rys, cseh kaktuszos gyűjteményében. Valóban úgy tenyésznék nála az *Ariocarpus* fajok, mint a gymnövények. A kolléga valamit nagyon tud, csak eltitkolja mindenki előtt.

Igaz mese. Több évvel ezelőtt, amikor még alkalmazásban voltam, a cégnél művezetői beosztásom volt. Akkor 25+1 személy volt a kezem alatt, a 25 személyt biztosan értik, de kit jelöl a +1 személy? Norbertnek hívták és ő volt cégünk agya, ő tervezte meg az agyagok formáját, jelölte meg a rajzon a csavarlukák helyét, ezt követően programozta be a vágógépekbe (Trumph) az adatokat. Valójában közvetlenül a főnökhöz tartozott, de adhattam neki utasításokat, ha a gyártás azt megkívánta. Egyszer kaptunk egy új munkaerőt, s mivel Norbinak akkor nem volt teendője, rábíztam, hogy tanítsa be a hajlító gép használatára. „Mit képzelsz, nekem se mutatta meg senki, minden, amit tudok, csak magamnak köszönhetem, mert én kísérleteztem ki a technológiát!” „Ez igaz Norbikám, de én nagyon jól emlékezem, hogy ez a főnöknek milyen sok nyersanyagába, neked kifizetett munkadíjba és az általad ellógott plusz idő megtérítésébe került. Különben is, az alapokat az inasiskolában kaptad, természetesen nem ingyen, mert azt a közösségünk fizette ki. Műhelyünk kollektív normában teljesít, amelybe a Te személyed is be van kalkulálva, vagyis mi, többiek termeljük ki a Te fizetésedet is! Nem szólok a főnöknek, de a fiatalembert, légy szíves, oktasd ki”. Egy szót sem szólt, azonnal munkához látott, ezt követően bármikor mehettem utána, azonnal teljesítette kérésem. Vagy tényleg nagyon meggyőző voltam, vagy attól tartott, elárulom a főnöknek. Árulkodó sosem voltam!

Egy jó tanács végezetül: Nem kell félni az ismeretlentől, eddig már csaknem mindent felderítettek és kidolgozták a tartási módszereket. Gondunk csak annyi, megtalálni a helyes alkalmazást a saját körülményeink között. Előadásaim és értekezéseim végén minden esetben felhívom a jelenlevők figyelmét arra, hogy az általam jelenleg alkalmazott termesztési módszer nálam nagyon jól bevált. Nem biztos, hogy Önöknél is működne. Ezért ha mégis felkeltettem figyelmüket, csak kis mennyiségben és fokozatosan menjenek át más kultúrába. A hirtelen változásokat gyakran növényeink sínylik meg.

*Fábián László
Udvard, Szlovákia*

Képek a szerzőtől.

MAGYAR KAKTUSZ ÉS POZSGÁS TÁRSASÁG KÖZHASZNÚ EGYESÜLET MAGTÁRA

Kéri és várja, hogy Tisztelt Olvasóink magadományaikkal a korábbi évekhez hasonlóan szíveskedjenek elősegíteni a 2017/18. évi magakciónk sikerét. A magvak lehetnek kaktuszok, egyéb pozsgás növények (sedumok, kutyatejfélek=Euphorbia, stb.), sziklakerti, alpesi, egyéb lágyszárú növények magvai. Az adományozott magvak eladási listáját honlapunkon közzétesszük, amelyből bárki rendelhet. Az értékesítésből származó bevételt teljes egészében a Debreceni Pozsgástár előállítási költségeinek fedezetére fordítjuk. Bővebb információ honlapunk linkjén:

<http://kaktusz-es-pozsgas-tarsasag.hu/mkpt/az-mkpt-magtara>

A magvakat a következő címre küldjék:

Nagyházi Tünde, 4556 Magy, József Attila út 49. Tel: 06-70/323-0308

E-mail: n.tunde73@gmail.com

Adományait előre is köszönjük, és külön köszönetünk, ha a magvakat megtisztított, felhasználásra kész állapotban küldik meg a fenti címre.

POZSGÁS-MUNKANAPTÁR — AKTUÁLIS TEENDŐK JÚLIUS HÓNAPRA

E rovatunkban hónapról hónapra összegyűjtjük a jellemzően előforduló ápolási munkákat, amelyek pozsgás növényeink sikeres nevelését segítik.

1. Itt a meleg és a bőséges napsütés időszaka, egyben a nyári növekedés ideje is. Sok-sok kaktusz kiválóan érzi magát a szabadban is, persze olyan helyen ahol nincs kitéve az időjárás minden szeszélyének, gondoljunk itt a hirtelen zivatarokra, tartósabb esőzésekre, a lehetséges jégesőre. Mindezt figyelembe véve a hajás kaktuszokat ne tegyük szabadba, mert fehéres színű hajzatuk könnyen elcsúfíthat. Júliustól a karácsonyi kaktusz növekedése lelassul, ezért már tápoldatozást ezeknél ne alkalmazzunk. Tartsuk félmárnyékos helyen, heti két alkalommal öntözzük meg.
2. Kaktuszaink szorgalmasan virágoznak, de már az este, vagy éjszaka nyílnak is hozzájuk virágjukat, mint egyes *Cereus*ok, *Selenicereus*ok, köztük az egyik legpompásabb virágú faj a *Selenicereus grandiflorus*, továbbá *Echinopsis*ok, *Trichocereus*ok és egyebek.

Echinopsis chamaecereus Fotó: Barizs Dániel

Echinocereus baileyi Fotó: Barizs Dániel

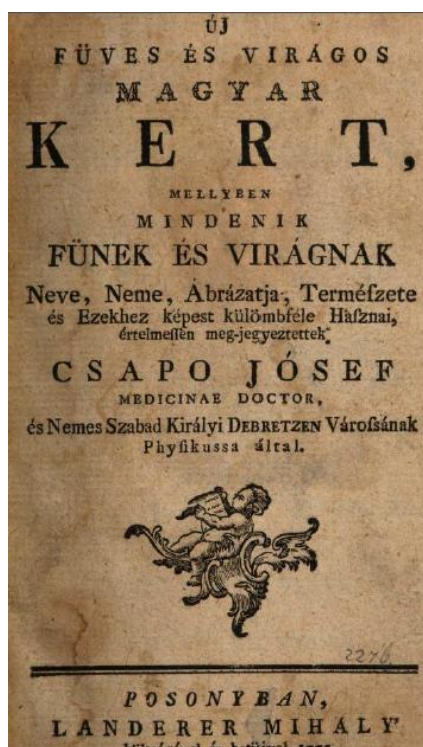
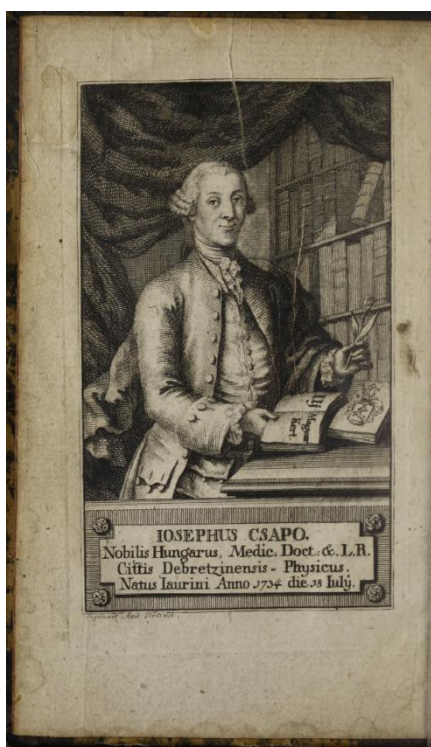
3. A köztudatban a kaktuszok imádják a napsütést, de vannak kivételek. Az úgynevezett levélkaktuszok, amelyek hajtása levélhez hasonló, inkább a félmárnyékos helyet kedvelik. Elhelyezésüknél erre mindenképpen figyeljünk oda!
4. Növényeinket bátran öntözhetjük, figyelemmel az öntözés már korábban említett arany szabályaira. Lehetőleg langyos esővízzel, vagy állott vízzel öntözzünk. A télálló kaktuszokkal beültetett sziklakert növényeinél a hideg vizes locsolásnak semmilyen hátránya nincs. Ezt saját tapasztalatból mondom. Természetesen az öntözést a kora reggeli órákban, de még inkább az esti, alkonyati időszakban végezzük, mivel ez az időszak sokkal hatékonyabb. A lehűlő levegő miatt kisebb a párolgás, a kilocsolt víz hosszabb ideig áll a növény rendelkezésére, mint a reggeli öntözésnél.
5. Kánikulai melegben a növények növekedése, élettevékenysége lelassul a hőség átvészélése érdekében. Ilyen időben a locsolás mértékét fogjuk vissza, ritkábban, kevesebbet öntözzünk. Üvegházban, fóliaházban erőteljes szellőztetés javasolt. Oltásainkat lassan fejezzük be.
6. Gombabetegségekre és az állati kártevők kártételére továbbra is figyeljünk, és ha szükséges védekezzünk. Kaktuszainkat a Vitaflóra kaktusz trágyával, mint tápoldattal a használati utasítás szerint.

Ficzere Miklós

CSAPÓ JÓZSEF DEBRECENI FŐORVOS A POZSGÁS NÖVÉNYEK HASZNAIRÓL 1775-BEN

Írta: Ficzere Miklós

Debrecen orvoslásának kiemelkedő időszaka volt a XVIII. század második fele, amikor a város tisztiorvosi hivatalában három kiemelkedő orvos működött: Weszprémi István, Hatvani István, a Debreceni Református Kollégium ördögös professzora, aki felügyelte a debreceni gyógyszertárakat is, és Csapó József. Weszprémi érdeklődése az orvos történet, Csapóé pedig a botanika lett. Csapó József 1734-ben született Győrben. Apja Csapó József, a Budát is felszabadító Savoyai Jenő jogtanácsosa a herceg tagyospusztai birtokán. Anyja a német származású Ott Mária, első férje Csuzi Cseh János orvos-lelkész. Iskoláit Győrben kezdte, majd 1756-ban a Strasbourgi Egyetem hallgatója, de 1758-ban már a Bázeli Egyetemen találjuk. Doktorrá 1759-ben avatják, és még ebben az évben Debrecen orvosa lesz, amely akkoriban Pozsony után a legnépesebb magyar város. Jó barátságba kerül Weszprémivel. Az „Új Fűves És Virágos Magyar Kert...” könyve 1775-ben jelent meg Pozsonyban a Landerer nyomdában.

Könyve előljáró beszédében, a „Rövid beszéd az Bötsös Olvasóhoz” bevezetőben írja: „Először sok idő múlva rendben szedegettem, 's az után saját kezemmel, kétszer illy rendel le-irtam 's nyomtatattam, hogy egész Magyar Hazában a' Fűvekben gyönyörködők, mind pedig a' Fűvek nélkül szűkölködők, az kívántató fűvet mind ez könyvecskében, mind a' mezőben, könnyű úton módon meg-találhassák, és magok hasznára fordíthassák. Ez Magyar Kertben pedig a' Fűveknek és Virágoknak illy rendet szabtam, hogy tudni-illik négy száz tizenhét nevezetesebb Fűveket Alphabeticus rendbe helyeztettem, azon néven nevezvén mindeniket a' melly szokottabb és helyessebb, utána pedig mindenik Fűnek több Magyar neveit helyeztetvén; Ezek után pedig az Deák, Frantzia, Olasz, és Német neveket írtam. Ez alatt mindenik fűvet úgy le-rajzoltam, nagyságára, színére s formájára nézve, hogy azt az Olvasó meg-esmérhesse, és ehez képest könnyű móddal, a' hol mindenik Fű teremni szokott meg-kereshesse.” Csapó József érdeme, hogy Méliusz Juhász Péter után, „sok idő múlva”, ami több mint kétszáz év, újra botanikai munka íródott Debrecenben, magyar nyelven! Ezért van a címben az új, azaz „Új Fűves És Virágos Magyar Kert”, mert Méliusz óta hasonló mű nem született Magyarországon.

Ismerte Linné binominális nomenklaturáját, többször is hivatkozik rá, mégis abc-sorrendben tárgyalja a növényeket, megadva először a magyar nevet, a népieseket is, majd a latint, németet, olaszt, franciát. Összesen 417 növényt tárgyalt, azokat le is rajzolta, de rajzok nem jelentek meg, azokról nincsen tudomásunk. Célja az volt, hogy a magyar haza, benne az Alföld népe olyan könyvet kapjon, amiből a növényeket felismerheti, begyűjtheti és a saját hasznára fordíthatja. Az egyszerűséget követte, az abc-rendben minden olvasni tudó gyorsan megkereshette azt, ami érdekelte, ugyanez nem lett volna elvárható, ha Linné rendszere szerint sorolja fel a növényeket. Ez az egyszerűség tette népszerűvé könyvét annyira, hogy 1792-ben minden lényegi változtatás nélkül újra kiadták, szintén Pozsonyban. A növények hasznáról szóló könyvek manapság is főleg az abc-rendet és nem a gyakran változó rendszertani besorolásokat követik. Csapó József, a debreceni főorvos 1799. május 21-én halt meg, abban az évben, amikor barátja Weszprémi István, őt két hónappal megelőzve, március 13-án szintén eltávozott az élők sorából. Sírjuk elenyészett. Debrecen sajnós nem érzett készletet nagyjai sírjának megőrzésére, nem jött létre Házsongárd, mint Kolozsváron. Csapó nevét az Új Fűves könyve, valamint az első magyar nyelvű gyermekorvosi és egy orvosló könyv örökölte meg. Fűvészkedése kiterjedt az egész országra, különösen Komárom és Veszprém megyékre, valamint a debreceni Nagyerdőre. A Magyarországon honos növényeket sorolja fel, ezért nem ismerteti pl. az aloét, amit Méliusz hosszasan tárgyalt Herbáriumában. A néhány pozsgás növényről írt feljegyzése történeti szempontból nem hagyható ki. Az *Új Fűves könyvében* a pozsgás növényekről írtakat betűhíven ismertetem az alábbiakban.

BABLEVELŰ-FÜ: Kövér fű, Varjúbab, Sülyfünek is nevezik, de helytelenül. Deák: Fabaria, Crassula. Telephium flore albo. Telephium legitimum Clusii hist. 2. p. 67. Frantz: Orpin, Reprise, Fève apeisse, ou Joubarbe. Olasz: Feba crassa. Német: Fette henne, Wundfraut, Bruchfraut, Donnerbonen.

Ez fű olyan forma, mint az Öregbab vagy Disznóbab füve, a Levelei kerekdedek, vastagok, puhák, terem önként a' szőlők között és a kertekben.

Belső hasznai: 1) Sérülésről, akár kinyomott levét, akár főtt vizét iszod, fog arról használni, 2) Vérhas ellen azon módon lehet véle élni.

Külső hasznai: 1) Tökösség ellen, midőn a zöld Leveleit meg-törve reá teszik. 2) Orrvér folyását meg-állítja, ha a Leveleket meg-törve a homlokra kötik.

BÁRÁNYTSETS-FÜ: Egértsets-fü. Deák: Sedum minus, Illecebra; Sedum minus teretifolium luteum. J. Bauhini: Sedum rupestre foliis subulatis confertis, & floribus congestis Linnaei. Frantz: Joubarbe petite. Olasz: Sempervivo minore. Német: Mauerpfeffer, Rakentraublein.

Ez a fű a' régi kö-falakon terem. Itt a' Debretzení nagy Erdőben-is bőven terem, nagyobb szabásu, araszni magas, kinek Levelei fel-felé állanak. A' virágai a' tetejében tsillagossak és sárgállók.

Belső hasznai: Epe bövségét a' gyomorból ki-hanyatja a' Leveleknek leve.

Külső hasznai: Ráksült emberből kitisztitt a' leve, mellyel mosatassék.

Köz hasznai: Levét ha annyi égett borral öszve egyelítik, 's ábratájokat azzal mosogatják széppé, gyengévé, 's fényessé teszi azt.

FÜL-FÜ: Fülben eresztő-fü, Fülben máfzó-fü, Fülben fatsäro, Házi zöld, Téli zöld, Mindenkor élő, Kövirosa, Mennydörgő-fü. Deák: Sedum majus, Sempervivum majus, Barba Jovis, Aizon: Sempervivum tectorum foliis ciliatis propaginibus patentibus H. Crantz. Frantz: Jou barbe grandé. Olasz: Sempervivo. Német: Haustwurz, Donnerbar.

Házok tetején, fendelyen nevelkedik ez Plánta, és fzéles 's vastag leveleit el-szaporítja.

Belső hasznai: 1) Nyavalyás kis gyermekiknek, az az: kiket a' nyavalya tör add inni ez főnek kinyomott levét, kis kalánkánként. 2) Rettegésről ezen formán fog használni azoknak.

Külső hasznai: 1) Dagadásokat (inflammationes) el-oszlatják a' reá rakott levelek. 2) Szájban lévő apró kelevényeket 's holyagotskákat (aphtas) a' zöld fü leve el-veszti kenetettvén azok véle. 3) Égésről igen hasznos e' fü leve, tsak hajjal vagy Irós vajjal főzzék-meg 's úgy kennyék a' megégett tagokat. 4) Szömöltsöt a' kezeken, a' Lábokon pedig a' tyuk-szemeket (clavos,) elveszti az

azokra kenetett zöld-fü leve, reájok tétetett öszve zúzott levele; E' végre javallom, először a lábakat meleg vízben meg-kell áztatni, ez után a' kemény clavufoknak tetéjeket le-metttfzeni, 's úgy osztán azonokra a' fül-fü leveleit meg-zuzva fel-rakni.

Köz hasznai: Lónak dagadtt lába gyógyíttassék így: Fözzék-meg e' füvet etzetben, vessenek belé timsót, és kössék a' ló lábára.

KÖLDÖK-FÜ: Venus-köldöké, Bóldog Aszszony köldöke-fü, szerelem taplója, Bab-levelü-fü. Deák: Umbilicus Veneris, Cotyledon, Acetabulum, Cotyledon Umbilicis Veneris Clusii Hist. 63. Frantz: Nombriil de Venus, Olasz: Umbelico di Venere. Német: Nabeltraut.

Ez fü régi Épületeknek omladozott kövein és egyéb köves meleg helyeken terem; Levelei pais formák, virágai töltésessek. Őszszel terem, télben leveleit meg-tartja, tavasszal virágzik.

Külső haszna: Dagadásokat oszlattnak a' levelei, ha meg-törve fel-rakják.

Nóta: In Flora Francica a' Cotyledon és Umbilicus Veneris két különböző fünek mondatik lenni: Ellenkezőképén szöll pedig Simon Paul in Quadripartito Botanico. pag. 277.

PORTSIN-FÜ (szelid) Szelid portsin-fü, Ports-fü, Difznó orja. Deák: Portulaca domestica: Portulaca officinarum foliis cuneiformibus floribus sessilibus. H. Crantz. Frantz: Pourpier, Olasz: Porcellana, Német: Borzeltraut, Bürgel, Zahmerburzel.

Kertekben termesztik, de magában-is nő ottan, és mezőkben; Levelei gömbölyegek vastagok, nedvességgel tellyessek, mint a' Salyáta, a' honnét a' helyibe másutt élnek-is véle.

Belső hasznai: 1) Forró betegségben melly az epétől eredett, olly savót hasznos inni mellyben ez fü leveleit főzték; 2) Vérhasról mellyet okozott a' böv epének etető ereje ezen nevezett italt hasonlóképen javallom 3) Kö miatt sinlődő Ember igya ez fünek-ki nyomott levét 4) Fájdalmas vizelletü személyek-is azon ki-nyomott levét ha iszszak, fájdalmaiknak a' vizellés közben nagy meg-enyhülését tapasztalni fogják.

PORTSIN-FÜ (vad): Vad-portsin-fü, Vad-Salyáta, Diszno-portsin, Kövérportsin. Deák: Portulaca sylvestris; Német: Milder Burzel, Ucterburzel.

Ez hasonló a' szelid Portsinfühöz tsak hogy a' vaftag gömbölyeg levelei kissébbek amazénál. Terem kövér szántó földekben, mezőkben és szőlők között.

Hasznai ugyan azonok, mellyek fellyebb a' szelid-portsin-fü alatt mondattak.

SZERELEM GERJESZTŐ-FÜ:

Deák: Anacampseros: Anacampseros minor repens folio deciduo C. Bauhini.

Ez Bab-levelü-fü neme, de ugyan tsak ollyak a' levelei mint a' Portsinfü levelei.

Hasznai azonok, mellyek a' Bab-levelü-fü alatt emlittve vagynak. Egyéb influentiáját a' szeretetre nézve nem irhatom.

Irodalom

Csapó József: *Új füves és virágos magyar kert, mellyben mindenik fünek es virágnak neve, neme, ábrázatja, természete és ezekhez képest különféle Hafznai értelmesen megjegyeztetnek.* Landerer, Posony, 1775.

Szállási Árpád: Csapó József debreceni főorvos (1734-1799). Orvosi hetilap. 115. évf. 20. sz. 1181-1183 o. 1974.

MINDEN KAKTUSZKEDVELŐT VÁR BARIZS DÁNIEL FACEBOOK OLDALA

The image shows a Facebook group interface. At the top, there's a green banner with the text "MINDEN KAKTUSZKEDVELŐT VÁR BARIZS DÁNIEL FACEBOOK OLDALA". Below this, the group profile is visible, including the name "Barizs Dániel" and a link to edit the profile. The group name is "Kaktuszok, pozsgások kezdőknek" and it is marked as a closed group. The main content is a large photograph of a variety of cacti and succulents in different pots. Below the photo, there are buttons for "Tagja vagy", "Megosztás", "Értesítések", and a search icon. At the bottom, there's a navigation bar with options: "Beszélgetés", "Tagok", "Események", "Videók", "Fényképek", and "Fájlok". A search bar is also present with the text "Keresés ebben a csoportban".

Debreceni Pozsgástár

2017. (3.) augusztusi újságjának tartalma

KISS LÁSZLÓ

Austrocactus longicarpus – Egy új faj Argentínából

Közelről és távolról

A „sivatag virága”

NAGY SÁNDOR

Mexikó, a „Kaktusz Eldorádó”

FICZERE MIKLÓS

A Pisoni kert pozsgás növényei, és a nem létező agávéja.

- Egy téves azonosítás nyomában -

LECCINUM J. GARCÍA MORALES

Turbincarpus Tamaulipasban. 1. rész

FÁBIÁN LÁSZLÓ

Alberto Vojtěch Frič, egy rendkívüli életút. 11. rész.

CRISTIAN NECIU

Az *Aztekium* nemzetségről dióhéjban

FICZERE MIKLÓS

Filatélia – *Aztekium* és *Turbincarpus*

NAGY MARIANNE

A *Hoya* nemzetség irodalmi áttekintése

FICZERE MIKLÓS

Kaktusz és pozsgásgyűjtők: Barizs Dániel

Címlap

Hátsó

Főszerkesztő a változtatás jogát fenntartja!

ISKOLAPROGRAM

Szervezi, levezeti és előadásokat tart: *Nagy József*, Mikepércs

BOCSKAI ISTVÁN ÁLT. ISKOLA
BIHARKERESZTES, 2016. OKTÓBER 28.

DIÓSZEGI SÁMUEL SZAKKÖZÉPISKOLA
DEBRECEN, 2016. OKTÓBER 21.

KARÁCSONY SÁNDOR ÁLTALÁNOS ISKOLA, FÖLDES,
2016. OKTÓBER 4.

CRASSULACEAE TAXONOK TELELÉSE 2016/2017 TELÉN

Az elmúlt 30 év leghidegebb tele az idei tél volt az éjjel-nappali fagyos időszak hosszát tekintve. Ezért tanulságos az a feljegyzés, amelyet Kovács Pál (Tata) küldött meg részünkre a Crassulaceae taxonok, ideértve a *Crassula*, *Chiastophyllum*, *Hylotelephium*, *Orostachys*, *Petrosedum*, *Phedimus*, *Rhodiola*, *Sedum* nemzetség tagjainak télállóságáról.

Most volt időm összeállítani a Crassulaceae teelési listát, amit ezennel megküldök. A cserépben tartott növényeket egy polikarbonát lemezzel takartam, így szabadon mozgott a levegő a takarás alatt. Nálunk többször volt -20 fok alatt a hőmérséklet. Az előző *Delosperma* listához megjegyzem egy-két cserepes kristályvirágnál lehet, hogy mégis lesz élő hajtás, illetve többnél láttam magoncokat kelni, de ezek faj, fajta azonossága kérdéses. Rengeteg hagymás növényem elpusztult cserepekben, de ezek most nem kaptak takarást.

Kovács Pál, Tata

MEGNEVEZÉS	SZINONIMA	MÁRCIUS VÉGI ÁLLAPOT
<i>Crassula dependens</i>		kifagyott
<i>Crassula sarcocaulis</i> (vörös forma)		kifagyott
<i>Crassula setulosa</i> v <i>curta</i>	<i>C. milfordae</i>	áttelelt cserépben
<i>Chiastophyllum oppositifolium</i>	<i>Umbilicus oppositifolius</i>	szinte teljesen kifagyott
<i>Hylotelephium</i> sp.		minden <i>Hylotelephium</i> áttelelt
<i>Orostachys</i> sp.		az <i>O. chanettii</i> elpusztult, a többi megmaradt
<i>Petrosedum amplexicaule</i>		áttelelt
<i>Petrosedum montanum</i>		áttelelt
<i>Petrosedum ochroleucum</i>		áttelelt
<i>Petrosedum pruinaum</i> (Serra Alva)		kevés maradt belőle
<i>Petrosedum rupestre</i>	<i>S. reflexum</i>	áttelelt
<i>Petrosedum rupestre</i> Angelina		áttelelt
<i>Petrosedum rupestre</i> Viride		áttelelt
<i>Petrosedum sediforme</i>		áttelelt
<i>Petrosedum sediforme</i> (kompakt forma)		áttelelt
<i>Petrosedum sediforme</i> cv. <i>Dianum</i>		áttelelt
<i>Petrosedum</i> sp. (ex Montenegro)		áttelelt
<i>Petrosedum</i> × <i>luteolum</i>		áttelelt
<i>Phedimus ellacombianus</i>		áttelelt
<i>Phedimus hiperaiizon</i>		áttelelt
<i>Phedimus hybridum</i>		áttelelt
<i>Phedimus kamtschaticus</i> var. <i>floriferum</i>		áttelelt

Phedimus kamschaticus cv. variegata		áttelelt
Phedimus litoralis		áttelelt
Phedimus middendorffianus		áttelelt
Phedimus middendorffianus cv. Striatus (?)		áttelelt
Phedimus obtusifolius		áttelelt
Phedimus selskianus		áttelelt
Phedimus sichotense		áttelelt
Phedimus spurius cv. Tricolor		áttelelt
Phedimus spurios cv. Purpurkissen		áttelelt
Phedimus spurios cv. Red Rock		áttelelt
Phedimus spurius cv. Rotraut		áttelelt
Phedimus spurius		áttelelt
Phedimus stellatus		kifagyott
Phedimus stoloniferus		nagyon megviselte a tél, de áttelelt
Phedimus takesimensis		áttelelt
Rhodiola amabilis		volt ami kifagyott, volt ami áttelelt
Rhodiola chrysanthemifolia (rossz név?)		áttelelt
Rhodiola ishidae		áttelelt
Rhodiola CC6941 Ex. JK		áttelelt
Rhodiola kirilowii Rubra		áttelelt
Rhodiola linearifolia		áttelelt
Rhodiola pachyclados		áttelelt
Rhodiola primuloides		volt ami kifagyott, volt ami áttelelt
Rhodiola×reginae		áttelelt
Rhodiola saxifragoides 'trollii'		áttelelt
Sedum acre		
Sedum adolphii		bent telelt
Sedum album		áttelelt
Sedum album cv. Mighty Macedonian		a tő kifagyott, hajtások maradtak meg
Sedum album cv. Brevifolium		áttelelt
Sedum album chocolate forma		áttelelt
Sedum album 'Coral Carpet'		áttelelt
Sedum album f. athoum		áttelelt
Sedum album cv. Farö Form		áttelelt
Sedum album cv. Laonicum		áttelelt
Sedum album cv. Murale		áttelelt
Sedum album cv. Roseum		áttelelt
Sedum album ssp. Serpentine		áttelelt
Sedum album var. micranthum		áttelelt
Sedum alfredii		bent telelt
Sedum anglicum		kevés maradt belőle
Sedum apoleipon		kipusztult

<i>Sedum australe</i>		bent telelt
<i>Sedum aytacianum</i> (??)		kevés maradt meg
<i>Sedum borissovae</i>		áttelelt
<i>Sedum brevifolium</i>		minden változata kipusztult
<i>Sedum buritto</i>		bent telelt
<i>Sedum</i> cv. Canny Hinny		bent telelt
<i>Sedum confusum</i>		bent telelt
<i>Sedum confusum</i> ex Cerco de la Verba ??		bent telelt
<i>Sedum confusum</i> , Large form		bent telelt
<i>Sedum cryptomerioides</i>		bent telelt
<i>Sedum dasyphyllum</i> v. <i>latifolium</i>		nagyon megviselte a tél
<i>Sedum dasyphyllum</i> cv. Lloyd Praeger'		nagyon megviselte a tél
<i>Sedum dasyphyllum</i> cv. Major		áttelelt
<i>Sedum dasyphyllum</i> v. <i>mesatlanticum</i>		nagyon megviselte a tél
<i>Sedum debile</i>		áttelelt
<i>Sedum diffusum</i>		kipusztult
<i>Sedum diffusum</i> (pottosinum)		kipusztult
<i>Sedum divergens</i>		áttelelt
<i>Sedum divergens</i> cv. Minus (?)		áttelelt
<i>Sedum farinosum</i>		bent telelt
<i>Sedum furfuraceum</i>		bent telelt
<i>Sedum glabrum</i>		bent telelt
<i>Sedum glaucophyllum</i>		áttelelt
<i>Sedum gracile</i>		áttelelt
<i>Sedum greggii</i>		áttelelt
<i>Sedum grisebachii</i>		áttelelt
<i>Sedum gypsicola</i>		áttelelt
<i>Sedum gypsicola</i> (Sierra de los Filabres)		áttelelt
<i>Sedum hirsutum</i>		a kint teletetett elpusztult
<i>Sedum hirsutum baeticum</i>		bent telelt
<i>Sedum hispanicum</i>		áttelelt
<i>Sedum humifusum</i>		bent telelt
<i>Sedum japonicum pumilum</i>		részben kipusztult
<i>Sedum japonicum</i> v. <i>senanense</i>		részben kipusztult
<i>Sedum jurgensenii</i>		bent telelt
<i>Sedum laconicum</i> (Anatolica)		részben kipusztult
<i>Sedum lanceolatum</i>		áttelelt
<i>Sedum lineare</i>		erősen visszapusztult, de talán megmarad
<i>Sedum lineare</i> cv. <i>Variegata</i>		bent telelt
<i>Sedum lucidum</i>		bent telelt
<i>Sedum luteoviridis</i>		bent telelt
<i>Sedum lydium</i>		áttelelt

Sedum magellense		áttelelt
Sedum makinoi		kipusztult
Sedum monregalense		áttelelt
Sedum moranense		bent telelt
Sedum morgonianum		bent telelt
Sedum morrisonensis		bent telelt
Sedum multiceps		bent telelt
Sedum nevii		áttelelt
Sedum oaxacantum		bent telelt
Sedum oreganum		áttelelt
Sedum oregonense		némileg visszafagyott
Sedum pachyphyllum		bent telelt
Sedum pallidum		kifagyott
Sedum pallidum bithynicum	<i>S. lydium glaucum</i>	kifagyott
Sedum palmeri		javarészt kifagyott, a hajtásvégek több helyen megmaradtak. Egy tő takarás alatt áttelelt
Sedum palmeri cv. GuatemalanMini		bent telelt
Sedum porphyranthes		bent telelt
Sedum praealtum		bent telelt
Sedum reptans		javarészt kifagyott
Sedum rubens (French: Maine-et-Loire)		áttelelt
Sedum sarmentosum		áttelelt
Sedum sexangulare		áttelelt
Sedum sexangulare v. elatum		áttelelt
Sedum sexangulare 'Gold Digger'		áttelelt
Sedum sp. (apró, ex. Szlovákia)		áttelelt
Sedum spathulifolium v. carnea		áttelelt
Sedum spathulifolium cv. Harvest Moon	<i>Sedum 'Harvest Moon'</i>	áttelelt
Sedum spathulifolium ssp. pruinatum		áttelelt
Sedum spatulifolium ssp. yosemitense cv. Red Raver		áttelelt
Sedum cv. Spiral Staircase		bent telelt
Sedum stahlia		bent telelt
Sedum stefco		áttelelt
Sedum stenopetalum	<i>S. douglasii</i>	áttelelt
Sedum subulatum		áttelelt
Sedum suaveloens (??)		bent telelt
Sedum surculosum		kifagyott
Sedum surculosum var luteum		áttelelt
Sedum ternatum		áttelelt
Sedum tetractinum cv. Coral Reef		kifagyott
Sedum tschernokolevii		áttelelt
Sedum urvillei		áttelelt
Sedum urvillei (big form)	(<i>S. sartorianum</i>)	áttelelt
Sedum urvillei (Románia: Hagieni erdő)		áttelelt
Sedum versadense		bent telelt

PETRE DOBROTĂ MEGEMLEKEZÉSE VIDA GÉZÁRÓL

Korának egyik legnevesebb romániai kaktuszkedvelőjéről, Vida Gézaról már több írást adtunk közre magyar nyelven. Most prof. Petre Dobrotă megemlékezését olvashatják, amelyet Vida Géza halálának 25. évfordulója alkalmából írt. Megjelent az Aztekium-Revista colecționariilor de cactuși folyóirat 2005. 2(33). számában. Magyarra fordította Tar Sándor (Szatmárnémeti). A részünkre küldött képekért köszönetünk illeti Lőrincz Istvánt, Marius Porumbot és Tar Sándort.

(-fm-)

Prof. Petre Dobrotă

VIDA GÉZA (1913 - 1980)

1. Vida Géza fába faragott önarcképével.

25 év, azaz negyed század telt el mióta jó barátunk elhagyott minket. Negyed század, amely elszállt, mint egy gondolat. Elhagyott minket az, aki inkább szerette ha "bácsi"-nak szólítják mint "úr"-nak. De világ életében egy nagy "úr" volt mindazok számára, akik ismerték és tisztelték, mint ember és művészt, és azok számára, akik kedvelik a természetet és annak csodáit, noha nincsenek sokak által számba véve, természetesen a kaktuszok világáról van szó. Vida egy nagy kaktuszos volt, egy élenjáró úttörő.

Mint ember Vida Géza kimagaslott jótékony lelkével, a kemény karakterével, őszinte egyszerűségével, alkalmazkodó természetével, minek köszönhetően bármikor szóba tudott állni egy egyszerű favágóval, bányással éppúgy, mint egy művészkritikussal vagy politikussal. Robusztus alkatú, ám lágy tekintetű, halk szavú máramarosi akcentusú ember; ez volt Vida mindig. Mint művész hosszú és termékeny karriert mondhatott magáénak. Noha első kezdeti alkotásai 1934-35 táján jelennek meg, már az iskola padjaiban készített rajzokat, faragásokat tanítója ösztökélésére.

2. Háza udvarán a kiültetett hatalmas oszlopos kaktuszok. A méretek lenyűgözőek.

3. Vida Géza és felesége szobrokkal és agavékkal.

művészi alkotása hogy most egyedül kényszerüljön a múltban maradni anélkül, hogy szeretett városának lakosai, a nagybányaiak, akikért annyi mindent tett, mint a város polgára és művésze, hogy most figyelembe se vegyék?

Készített ceruza és tusvázlatokat, rajzokat és vízfestményeket, linómetszetet, monumentális szoboralkotásokat. Egyszerű embereket ábrázolt, munkásokat vagy a társadalmi igazságtalanság miatt tiltakozókat, betyárokat, legendák figuráit, mindazokat, akik valamelyest beilleszkedtek az ő lelki világába. Alkotásai több mint 60 kiállításon voltak jelen. Művészi eredménye több mint 40 album, monográfia, lexikon, tanulmány, riport és szintézis témáját képezte. Publikált írásokat bel és külföldön, róla több mint 200 publicista írt. Melinsz József, egy másik forradalmár művész, Európa nagy művészenek tartotta. Eugen Schileri úgy vélekedett, hogy mélyen kötődik az anyaföldjéhez, ami lelki erejét biztosítja. A fafaragás terén Petru Comarnescu pedig Constatin Brâncuși mellé helyezi a hagyományos népi művészet terén. A művész beleegyezésével Raul Șerban egy monumentális könyvet írt róla, egyszerűen VIDA címmel. Halála után sajnos igazságtalanul Vida árnyékba került, ami még jobban érvényesült a '90-es évek után.

Vajon annyira nyomasztó volt-e a személyisége és

4-5. Nyáron a kertbe kiültetett kaktuszai katonás rendben felsorakoztatva.

Vida Géza nagy természetbarát volt. Gyerekkorában szeretett az erdőben csatangolni, csodálni a növényeket, fákat, köveket, megfigyelni a formákat, szerkezetet. Ifjú korában kertészsegéd volt, így nem csoda, hogy egész életében a zsebébe ott volt az oltó bicska. Aktívan részt vett a Spanyolországi polgárháborúban, (meggyőződéses antifasiszta volt), itt látta a szabadon élő Opuntia telepeket és állítása szerint visszatérésekor a mellénye zsebében hozott saját szedésű kaktuszmagokat.

Pár éves bolyongás után letelepedett Nagybányán, és a Gutin lábánál lévő háza udvarán egy 100 m²-es üvegházat épített. Hamarosan az üvegház megtelt több mint 1000 féle kaktusszal és más egyéb pozsgással. Sok növényt vásárolt, tartotta a kapcsolatot a belföldi gyűjtőkkel, szoros kapcsolatban volt a bukaresti Vișinescu doktorral. Hozott növényeket külföldről, Kínából is, ahol többször járt mint képviselő. és mint művész. A helyi adottságoknak és Vida odaadásának köszönhetően a növények egy év alatt úgy nőttek, mint máshol hét év alatt, így szól a legenda.

6. A teletetésre berakott növények szemléje.

7. Szépség és harmónia.

8. Mi lehet a probléma?

Magas termetes növények, alacsony törpe formák pompás virágaikkal gyönyörködtettek. Udvarán mindig nyüzsgés volt. A mester szerényen, kicsit zavart mosollyal fogadta az elismeréseket. Már abban az időben, az 1960-70-es években voltak a gyűjteményében több méretes *Oreocereus*, *Espostoa*, *Eulychnia*, *Pachycereus*, *Echinocactus*, *Gymnocalycium*, *Astrophytum*, *Melocactus* fajok is. Híres volt a megfelelő savasságú talajkeveréke, aminek a Gutin bükkfa erdeiből hozott föld volt az alapja. Talán ő volt az első, aki felfedezte ennek a természetes tulajdonságait. Oltott, de nem az oltás kedvéért. Nagy átmérőjű *Echinopsis* volt, amit használt alannak a lassan fejlődő formáknál, és *Cereus* a magasabbra növekvő formáknál. Nem lehetett egy-két év alatt ráismerni arra a növényre, amire rátette a kezét. A kaktuszok életének egy részét képezték.

1966-ban ismerkedtünk meg, és addig ameddig el nem távozott közülünk, azaz csaknem egy negyed évszázadon keresztül többször meglátogattam úgy, mintha nem lett volna semmi távolság Nagybánya és Brăila között.

9. Vida Géza, a kaktuszgyűjtő a formák bűvöletében.

1973-ban meglátogatott a családjával együtt. Leveleztünk, telefonon tartottuk a kapcsolatot. Mikor bemutattam neki egy újonnan szerzett növényt, egy kezdő lelkesedésével csodálta. Sokat tanultam tőle, többek között azt is, hogy „*nem ember az, amelyik nem szereti a virágokat*”.

Nem tudta elképzelni és elfogadni a kapzsiságot, fukarságot, és az átverést a gyűjtők között. És ha ilyesmiről konkrét tények kerültek eléje, nagyon elszomorodott. Személye egy viselkedési és magatartási modell volt. Sokan ismerték. Sokat tudna mesélni róla a lugosi Lungu doktor, akivel szintén szoros kaktuszos kapcsolatban volt. Úgy szintén a nagyváradi Miclăuş Gheorghe vagy a szatmári Steib Károly. De biztos vannak még sokan, akiket e cikk írója nem is ismer vagy ismert. Nem esett nehezemre e sorokat megírni úgy, mint egy szerény megemlékezést Vida Gézáról, az emberről, művésztől, kaktuszosról. Ezek a sorok nem tudják tejjességében bemutatni az ember nagyságát, személyiségét annak, aki fizikailag már egy negyed százada nincs közöttünk.

Prof. Petre Dobrotă, Brăila

Képaláírások Ficzer Miklóstól. Sajnos a cikkben említett személyek legtöbbször már nincsen az élők sorában, így a cikk írója, Petre Dobrotă sem.

ETIMOLÓGIA SZÓTÁR

Pozsgásnövény elnevezések jelentése latin, német és magyar nyelven.
Etymological dictionary - denotation of the succulent names in Latin, German and Hungarian languages.

H

hylocereus	Waldcereus	erdei cereus
hylophilus	waldliebend	erdőt kedvelő
hymen	schundkranz	torokkoszorú, (virág)
hypanthium	die Kelchblüte	kehelyszerű vacok
hypha	der Pilzfaden	gombafonal
hypocotil	der Wurzelhals	gyökérnyak
hypogaeus, hypogaea	unterirdisch (wachsende)	földalatti
hyppoglossum	rosszungig	lónyelvű
hypsophyllum	das Hochblatt	fellevel
hyptiacanthus, hyptiacanthum	krallenstachelig, krallendorniges	karmos tövisű
hystrichacantha	borstedornige	hajas tövisű
hystrichoides		sünhöz hasonló
hystricina	stachelschwein	fullánk tövisű
hystrix	der Stachelschwein, der Igel	sündisznó, tuskésdisznó

I

ianthinantha		violakék virágú
ianthinus	Violett(blühender)	ibolyakék
ianthothele	mit violetten Warzen, violett warzige	ibolyaszínű szemölcsökkel
iberis	iberisch	ibériai
ibicutensis	benannt nach Herkunft: Bolivia	Ibicuatából való
icamolensis	benannt nach Herkunft: Icamol, Mex.	Icamolból való
icensis	benannt nach Herkunft: Ica, Peru	Icaból való
icosagonoides	zwanzigkantiger	húsz élű
icasogonus	zwanziggrippig	húsz bordás
idiogamia	die Einzelbestäubung	egyedmegporzás
idiosa	eigentümliche	jellegzetes, különös, furcsa
igelcactus	igel cactus	süncakusz
ighmescens	feurig werdend	lángolószínű, tüzes
ignacionensis	benannt nach Herkunft: San Ignacio, Par.	Ignacióból való
ignencens		tüzes
ignorata	übersehene	észre nem vett, rejtőző
ignota, ignotus	unbekannt	ismeretlen
igualensis	benannt nach Herkunft: Iguala, Mex.	Igalából való
ihotzkjanae	benannt nach Herkunft: Chile	élőhelyről elnevezve
illex	immergrün	örökzöld, magyal

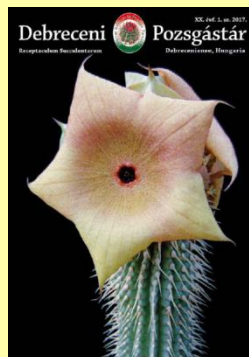
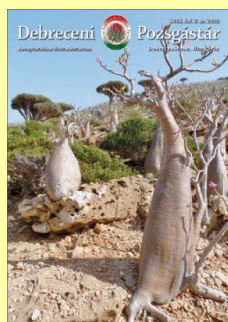
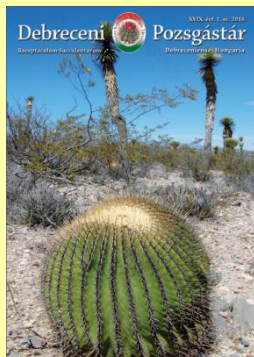
Készítette: Kiss László (Orosháza)

Lektorálta: Dr. Erostyák Mihály (Orosháza)

Debreceni Pozsgástár

Egy évre csak 5.000,-Ft!

Érdeklék a pozsgásnövények, a kaktuszok? A világ élvonalába tartozó írásokat akar olvasni újonnan felfedezett növényekről? Ismerni akarja élőhelyüket? Szeretné beszerezni e növényeket? Színvonalas, teljesen színes és pontosan megjelenő folyóiratot szeretne?

Debreceni Pozsgástár! Megjelenik évente négy alkalommal, újságonként 60 teljesen színes, évente összesen 240 oldalon, kiváló színes képekkel. A postai költség bérmentesítve az Ön által megadott címig! Az előfizetés történhet belföldi rózsaszínű postai utalványon és banki átutalással a Magyar Kaktusz és Pozsgás Társaság Közhasznú Egyesület számlaszámára: 60600084-14000072, Hajdú Takarékszövetkezet. Újságunkat régebbi előfizetőinknek is csak akkor tudjuk postázni, ha az éves előfizetési díjat befizették!

Érdeklődés, információ: Szászi Róbert, e-mail: nogorobert@gmail.com, tel: 30/425-6067
Barizs Dániel, e-mail: barizs56@gmail.com

Társaságunk titkára, Szászi Róbert kérése a Debreceni Pozsgástár olvasóihoz

Kérem a Debreceni Pozsgástár olvasóit, hogy aki a negyedévek végén nem kapja meg a Debreceni Pozsgástárt, ezt feltétlenül jelezze az alábbi elérhetőségen: nogorobert@gmail.com Jelzésük azért fontos, mert a Debreceni Pozsgástár postázása az egyik feladatomban, és szeretnék napra kész nyilvántartással rendelkezni, illetve senkinek nem szeretnék kellemetlenséget okozni a postázás esetleges elmaradásával. Sajnos, minden negyedévben előfordul egy-két kézbesítetlenség, néha több is, amelyet csak akkor tudok gyorsan megoldani, amennyiben e tényről értesítenek. Segítségüket előre is köszönöm!

Szászi Róbert

KAKTUSZ és POZSGÁS MAGAZIN

Magyar Kaktusz és Pozsgás Társaság Közhasznú Egyesület internetes újságja
Kiadja: Magyar Kaktusz és Pozsgás Társaság Közhasznú Egyesület, Debrecen
4078 Debrecen-Haláp, Tanya 93. E-mail: nogorobert@gmail.com

Szerkesztőség: m.kaktusz.es.pozsgas.tarsasag@gmail.com

Elérhető honlapunkon: <http://kaktusz-es-pozsgas-tarsasag.hu/hirleveleink>

Készíti: Ficzere Miklós

© Ficzere Miklós © Magyar Kaktusz és Pozsgás Társaság

Címlapkép: *Echinocereus scherii* var. *gentryii*

Fotó: Komporály Zsolt, Nyíregyháza

Rajzolta Lantay Noémi, Bólyai János Ált. Isk., Debrecen.

Rajzolta Mányák Tamás.